

Estetska vrijednost slikovnice

Brcko, Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:567400>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**KLARA BRCKO
ZAVRŠNI RAD**

**ESTETSKA VRIJEDNOST
SLIKOVNICE**

Zagreb, srpanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
ZAGREB

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Klara Brcko

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Estetska vrijednost slikovnice

MENTOR: dr. sc. Marijana Županić Benić pred.

Zagreb, srpanj 2018.

Sadržaj

SAŽETAK.....	5
SUMMARY	6
1. UVOD	6
2. SLIKOVNICA.....	7
3. POVIJESNI RAZVOJ SLIKOVNICE.....	8
3.1 Povijest slikovnice u svijetu	8
3.2 Povijest slikovnice u Hrvatskoj	9
4. ILUSTRACIJA.....	10
4.1. DEFINICIJA I ZNAČAJKE ILUSTRACIJE.....	10
4.2. Povijest ilustracije u svijetu.....	11
4.3. Povijest ilustracije u Hrvatskoj.....	12
4.4 Vrste ilustracijskih stilova	13
5. ODNOS SLIKE I TEKSTA	15
6. RAZLIKA IZMEĐU ILUSTRIRANE KNJIGE I SLIKOVNICE.....	16
7. FUNKCIJE SLIKOVNICA.....	17
7.1 Zabavna funkcija	17
7.2 Informatičko – odgojna funkcija	17
7.3 Spoznajna funkcija	17
7.4 Iskustvena funkcija.....	17
7.5 Govorno – jezična funkcija	18
7.6 Estetska funkcija.....	18
8. VRSTE SLIKOVNICA	18
8.1 Slikovnice po obliku.....	18
8.2 Slikovnice po strukturi izlaganja	19
8.3 Slikovnice prema sadržaju.....	19
8.4 Slikovnice s obzirom na likovnu tehniku	19
8.5 Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta.....	21
8.6 Slikovnice prema doživljaju i namjeni	21
9. ESTETIKA.....	21
10. FIZIČKE KARAKTERISTIKE SLIKOVNICE I ELEMENTI DIZAJNA	22
11. PRAKTIČNI DIO.....	25
11.1. CILJ RADA.....	25
11.2. PROCES IZRADE	25

11.2.1 IZRADA STORYBOARDA.....	25
11. 2. 2 POSTUPAK IZRADE.....	26
12. ZAKLJUČAK	31
LITERATURA.....	32
POPIS SLIKA	35
PRILOG	36

SAŽETAK

Slikovnica je prva knjiga s kojom dijete ima doticaj i koja mu pomaže u otkrivanju svijeta. One su stvarane s određenim ciljem, a to je poticanje djetetova razvoja ili za njihovu zabavu. Slikovnica kao i svaka druga knjiga za djecu ima različite funkcije, koje odgovaraju potrebama djece rane i predškolske dobi. Te funkcije koriste djeci kako bi se razvili u svim aspektima bitnim za snalaženje u svijetu u kojem žive. Osnovne funkcije slikovnice su: informacijsko-odgojna, spoznajna, iskustvena, zabavna, estetska i govorno-jezična funkcija. Kako bi vrijednost slikovnice za dijete bila što veća važno je da ima dobre ilustracije te primjeren tekst. U radu su uz navedeno objašnjene fizičke značajke slikovnice te elementi dizajna koji utječu na estetiku.

Za kvalitetan razvoj djeteta vrlo je bitno da mu se još u prenatalnoj dobi čita i okružuje raznovrsnim govornim i slušnim poticajima. U tom aspektu mogu pomoći knjige, prvobitno slikovnice. Tijekom gledanja i čitanja slikovnice vizualno nas privlači svaki njezin dio. Osim ilustracija, slikovnica ima druge značajke koje doprinose estetici njezine forme. Svi dijelovi dizajna moraju funkcionirati kao cijelina kako bi ostvarili željeni učinak na čitatelja. Djeca uviđaju i najmanje detalje u ilustracijama, često predviđene od strane odraslih, koje mogu utjecati na razvoj dječje osjetljivosti za estetiku. Estetski doživljaj čitanja slikovnice krije se u osjetilima.

Drugi dio rada je praktični te je prikazana autorska slikovnica pod nazivom „Maleni vrt“ prilagođena djeci od tri do pet godina. Također je prikazan i objašnjen proces izrade, korištene likovne tehnike te elementi koji se nalaze u slikovnici.

Ključne riječi: dijete, estetika, ilustracija, slikovnica

SUMMARY

Picture book is the first book with which the child comes in contact with and which helps him discover the world. Picture books were created with a specific goal, to encourage child development or to have fun. Like every other book for children, picture books have different functions to suit the needs of young children. These functions are important for children to develop in all aspects that help them manage the world in which they live in. The basic functions of picture books are: information-educational, cognitive, experiential, fun, aesthetic, and speech and language function. In order to make the enhance the value of the picture book it is important to have good illustrations and appropriate text. The paper explains the physical features of the picture book and the elements of design that affect the aesthetics.

For a high-quality child development, it is very important to read in the prenatal age and to surround the child with various voices and hearing stimuli. In this aspect, books have great importance, most importantly picture books. When viewing and reading a picture book, we are visually attracted to each part of it. In addition to illustration, the picture book has other features that contribute to the aesthetics of its shape. All design elements must be fused as a whole to achieve the desired effect on the reader. Children are aware of even the slightest details in illustrations that are often foreseen by adults, that can influence on the development of child's sensitivity for aesthetics. The aesthetic experience of reading a picture book lies in the senses.

The second part of the paper is practical in which is presented a picture book entitled "Small Garden" intended for children from three to five years old. The process of making the picture book, the techniques that were used and the elements of the picture book are also shown and explained.

Key words: aesthetics, child, illustration, picture book

1. UVOD

Samim rođenjem dijete posjeduje mogućnost slušanja i gledanja. Upijanjem poticaja iz okoline razvija svoja osjetila, emocije, govor, motoriku i spoznaju. Kako dijete raste, razvija govorne vještine i počinje komunicirati najprije s roditeljima, a kasnije s vršnjacima. Svladavši govor, dijete uči slova, povezuje ih u riječi te je naposljetku sposobno čitati. Za kvalitetan razvoj djeteta vrlo je bitno da mu se još u prenatalnoj dobi čita i okružuje raznovrsnim govornim i slušnim poticajima. U tom aspektu mogu pomoći knjige, prvobitno slikovnice. Prva i najvažnija knjiga u životu djeteta je slikovnica. Iako dijete ne razumije tekst koji vidi, njegovo zanimanje fokusirano je na ilustracije. Ilustracija priča priču izvan okvira samog teksta i potiče dijete na razmišljanje.

Djeca u svakoj dobi različito doživljavaju slike i riječi pa je zbog toga vrlo bitno za roditelje i odgojitelje, dobro poznavanje slikovnice – njezine funkcije i zadaće koje prenosi na dijete (Kusulja, 2016). Iznimno je bitno poznavati značenje kvalitetne slikovnice koja u sebi sadrži umjetnost riječi i ilustracija. Kombinirajući književnost i likovnu umjetnost stvara se posebna vrsta knjige prilagođene za najmlađe. Također je bitno voditi računa o promijerenosti slikovnice dobi djeteta. Dječji doživljaj boje, linije i ostalih likovnih elemenata različit je u svakoj dobi. Isto tako se razlikuje njihov interes za određene teme. Slikovnica uvelike utječe na dječji moralni, emocionalni, kognitivni i socijalni razvoj. Primjenom određene slikovnice u pogrešnom razvojnom stupnju djece, možemo negativno utjecati na djetetov cjelokupni razvoj.

Ilustracija bez obzira korištena sama ili integrirana zajedno sa tekstom, utječe na percepciju djeteta, stimulira njegovu maštu i poboljšava njegov osjećaj promatranja. Cjelokupni razvoj djeteta može biti unaprijeđen korištenjem dobre ilustracije. U likovnom aspektu bitno je voditi računa o izgledu ilustracija kako vrijednost slikovnice ne bi prerasla u kič. Povezanošću vizualnog i literarnog dijela stvara se cjelina koja budi osjećaje kod djece te ostvaruje estetski doživljaj, a samim time povećava vrijednost knjige.

U ovom radu upoznat ćemo se sa slikovnicom, njezinim funkcijama i značajkama, osvrnut ćemo se na važnost korištenja dobre ilustracije u slikovnici te nabrojati i objasniti čimbenike koji utječu na estetski element slikovnice. Za potrebe rada izrađena je slikovnica pod nazivom „Maleni vrt“ prilagođena djeci od četiri do pet godina.

2. SLIKOVNICA

Slikovnice su oduvijek bile sinonim za djetinjstvo. Uvodile su nas u šarene svijetove mašte o kojima smo svakodnevno sanjali i dijelili ih sa svojim vršnjacima. Upravo je dječji svijet tema koja je mnoge autore inspirirala u pisanju knjiga za djecu. Za bolje razumijevanje dječjeg svijeta pomažu nam upravo slikovnice. Iako se taj svijet slikama i tekстом prilagođava djeci, odrasli također uživaju u njezinim čarima. Djeca kroz šareno oslikane stranice knjige, na nov i interesantan način uče o stvarima i pojavama iz njihove okoline te društvenim vrijednostima važnim za život. Iako je veliki broj slikovnica namjenjen djeci od 4 do 6 godina, slikovnica ne postavlja dobne granice za svoje čitatelje, već se prilagođava svima koji ju žele čitati i uživati u njezinim pričama.

Slikovnica je prvo „likovno-literarno dijelo“ u životu djeteta (Verdonik, 2015:3). Branka Hlevnjak obašnjaava slikovnicu kao zbir malenih slika koje nazivamo minijaturama, odnosno ilustracijama koje su, u različitoj mjeri, važne za uživanje i razumijevanje priče (2000:7). Suvremenu slikovnicu, prema Narančić Kovač, određuju dvostruki vizualno-verbalni diskurs, trodimenzionalnost, interaktivnost, specifično čitateljstvo i relativno mali broj stranica (2015:7). Djeca vole nanovo čitati istu slikovnicu, često iz razloga što one sadrže veliki broj zanimljivih ilustracija koje ih svakim čitanjem iznova iznenađuju. Svakim novim ulaskom u priču, djeca uočavaju nove segmente priče te razmišljaju o njoj na drugačiji način. Širok opseg i raznovrsne teme kojima se slikovnica bavi, pokreću dječju maštu koja može pomoći u razmišljanju o novim temama.

Opće je poznato da djeca uče i upijaju znanje istražujući, manipulirajući i opipavajući predmete iz okoline. Razni sadržaji od kojih stranice slikovnice mogu biti sačinjene, omogućuju djeci „ne samo vizualna, već i taktilna, olfaktivna i auditivna iskustva“ (Zalar, 2014:30). Slikovnice zahtijevaju određenu količinu interakcije od djece, samim time što moraju okrenuti stranicu. Na taj način treniramo koncentraciju djeteta i možemo produžiti njegovu pažnju. Također razvijamo djetetovu memoriju, zbog sekvenca povezanih u stranice od kojih je izgrađena slikovnica. Kada čitajuću slikovnicu dijete i drugi čitatelji stvaraju nova značenja, tada proces čitanja postaje interaktivan i na taj način odvaja slikovnicu od drugih žanrova (Zalar, 2014).

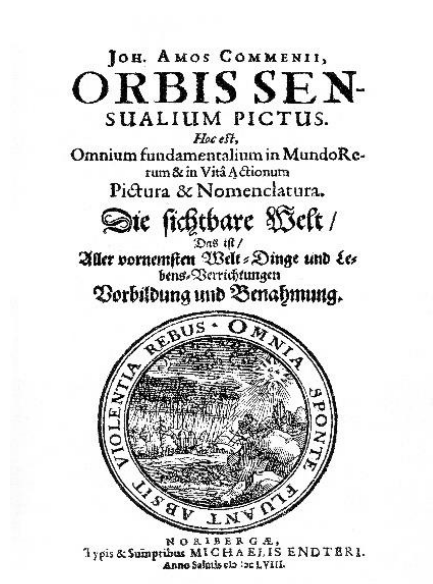
S obzirom na sve veći razvoj tehnologije i tiska te stavljanjem sve većeg naglaska na dječju književnost, svjedočimo dramatičnom povećanju dobro ilustriranih slikovnica u dječjoj književnosti.

3. POVIJESNI RAZVOJ SLIKOVNICE

Pojam slikovnice u prošlosti se koristio za knjige koje su bile opremljene slikama sve do druge polovice 19. stoljeća kada taj pojam počinje označavati knjige u kojima prevladava ilustracija namjenjena maloj djeci. Iako se slikovnica pojavila još u sedamnaestom stoljeću, svoj razvoj i popularnost doživljava tek u 20. stoljeću kada dolazi do razvoja tiska. Hrvatske slikovnice javljaju se nešto kasnije nego u ostalim europskim zemaljama.

3.1 Povijest slikovnice u svijetu

Začetnikom slikovnice smatra se Jan Amos Komensky sa svojom *Orbis sensualium pictus* objavljenom 1658. godine. Ipak neki smatraju da je pravi otac slikovnice J. Bertuch sa *Slikovnicama za djecu* u 12 tomova objavljenim 1792. godine. Englezi pak prvom ilustriranom knjigom smatraju prijevod *Orbis sensualium pictus* iz 1659. godine.

Slika 1. Naslovna strana Orbis Sensualium Pictus¹

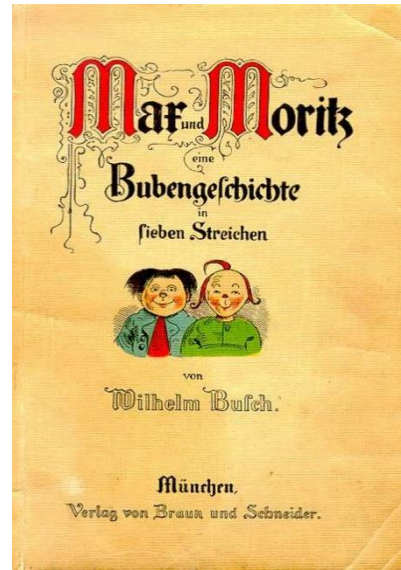
Batinić i Majhut (2000) smatraju kako drugačiji pristup ovoj vrsti knjige predstavlja najpoznatija slikovnica 19. stoljeća *Struwwelpeter* (Janko Rasčupanko) Heinricha Hoffmanna, kao prva slikovnica modernoga dizajna. Janko Rasčupanko će kasnije, zajedno sa slikovnicom *Max i Moritz* Wilhelma Buscha, postati klasikom dječje književnosti.

¹ Orbis Sensualium Pictus – Mrežna stranica:

https://es.wikipedia.org/wiki/Orbis_sensualium_pictus#/media/File:Orbis-pictus-001.jpg (23.2.2018)

Slika 2. Naslovna strana Struwwelpeter²

Slika 3. Naslovna strana Max i Moritz³

Nekoliko godina nakon spomenutih klasika, Lothar Meggendorfer stvara prve trodimenzionalne i pop up knjige, a njegov suvremenik Edward Lear, objavljuje *Book of Nonsense*. Drugom polovicom 19. stoljeća prevladavaju slikovnice s ilustracijama koje dominiraju nad tekstom (Batinić i Majhut, 2000). U 20. stoljeću stvarale su se zbirke slikovnica koje su karakterizirali zajednički likovi, ali u različitim situacijama. Najpoznatije svjetske zbirke slikovnica prošlog stoljeća stvarali su Simon & Schuster, autori *Male zlatne knjige*, Harper & Brothers sa zbirkom *I Can Read*, te Dr. Seuss sa *Mačkom u šeširu* i *Kako je Grinch ukrao Božić* (Kovač, 2013).

3.2 Povijest slikovnice u Hrvatskoj

Batinić i Majhut (2000) navode kako danas sa sigurnošću ne možemo reći koja se slikovnica smatra prvom u Hrvatskoj, ali se prvom spominje *Nova slikovnica za malu djecu* Ljudevita Varjačića u kalendaru Danica za 1880. godinu, koja nije sačuvana. Majhut (2013) kao najstariju sačuvanu hrvatsku slikovnicu spominje *Domaće životinje* Josipa Milakovića iz 1885. godine za čije je ilustracije zaslužan Heinrich Leutemann. Isti autor kao prvu hrvatsku slikovnicu, čiji je ilustrator i autor Hrvat, navodi *Sveti Nikola u Jugoslaviji* iz 1922.

² Struwwelpeter - Mrežna stranica: <http://www.livhambrett.com/2012/06/22/cautionary-tales/> (23.2.2018)

³ Max i Moritz – Mrežna stranica: <https://www.dhm.de/lemo/bestand/objekt/wilhelm-buschmax-und-moritz-1865.html> (23.2.2018)

Slika 4. Naslovna strana slikovnice Domaće životinje⁴

Podatci pokazuju kako su ondašnje slikovnice tematski najviše obrađivale dječju svakodnevicu, zatim bajke, životinje, prijevozna sredstva te fantastiku, ABC, sport i drugo. Tridesetih godina prošlog stoljeća javljaju se autori teksta specijalizirani za slikovnice, od kojih je najpoznatiji Dinko Chudoba.

4. ILUSTRACIJA

4.1. DEFINICIJA I ZNAČAJKE ILUSTRACIJE

Temeljni oblik vizualne komunikacije je ilustracija, koja različitim umjetničkim načinima pobliže objašnjava temu obrađenu u tekstu. Prema Barac (2016) ilustracija se može opisati kao vizualno sredstvo koje govori samo za sebe s ciljem prenošenja posebne informacije. U svom likovnom smislu, ilustracija povezuje slikarsko umijeće i dizajn kako bi pojednostavila popratni tekst, razbila monotoniju ili poboljšala vizualni izgled slikovnice. Može biti prikazana u obliku crteža, slike, fotografije ili kombinacijom spomenutih medija. Temeljno se ilustracije dijele na tradicionalne i digitalne. Ilustratori u procesu ilustriranja u svaku podijelu unose druge tehnike koje slobodno koriste te stvaraju svoj prepoznatljiv stil. Pa tako svaka ilustracija pojedinog autora, sadrži njegov osobni pečat.

Dijete je osjetljivo na sliku i prije početka razvoja govora. Za djecu rane dobi slika je bolji način komunikacije nego riječ. Dijete će preko viđene slike ispričati priču na svoj način. Dobra ilustracija može doprinjeti cjelokupnom razvoj djeteta stimulirajući njegovu maštu, uzbuđujući njegovu percepciju i razvijajući njegov cjelokupni potencijal (Mabel Segun, 1988:25).

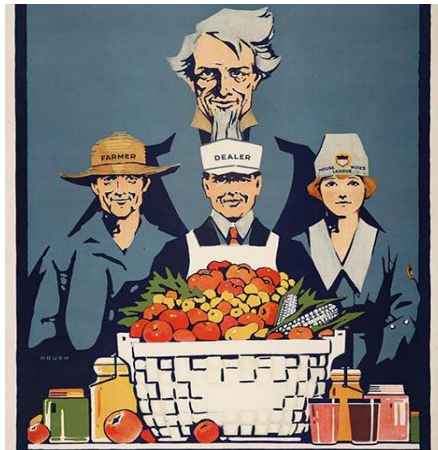
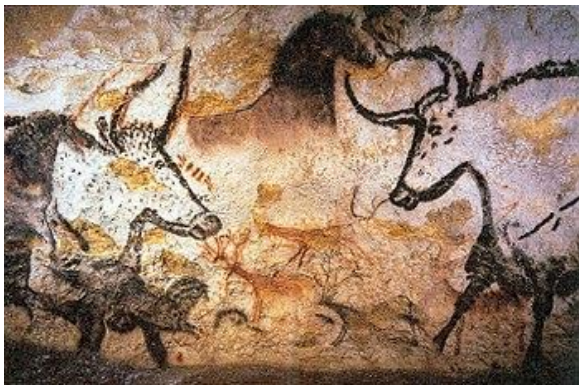
⁴ Domaće životinje – Mrežna stranica: <http://www.hsmuzej.hr/hr/sadrzaj/knjiznica> (23.2.2018)

Antonija Balić Šimrak (2012) kao tri bitna elementa koji čine likovno kvalitetnu slikovnicu navodi; stilsku pročišćenost; harmoniju i ritam boja te jedinstvenu kompoziciju koja dijete vodi kroz radnju te mu omogućuje vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka. Ravnoteža svih čimbenika određuje kvalitetu slikovnice.

Vještine slikanja s godinama su se mijenjale pod utjecajem različitih stilova i vremena u kojem su nastajale. Veliki utjecaj na ilustraciju, u današnje vrijeme ima tehnologija. Ilustratori više nisu osobe koje ručno oslikavaju stranice knjige već posjeduju sposobnost ilustriranja digitalnim programima. Živimo u tehnološkom dobu u kojem je dijete sve više izloženo ekranskim, odnosno šablonskim oblicima koji ne doprinose razvoju njegove mašte. Dužnost je ilustratora i autora slikovnica da kroz vlastita djela ponude kvalitetne slike koje će djecu dotaknuti na duhovnoj, intelektualnoj i emocionalnoj razini (Helmly Parker, 2010).

4.2. Povijest ilustracije u svijetu

Slike i ilustracije raznolikog sadržaja prisutne su od postanka svijeta. Svaki narod svoju je povijest ispričao kroz slike. Dokaz toga vidljiv je na zidinama špilja i malenih dekorativnih predmeta iz paleolitskog doba. Čovjekovi pretci koristili su materijale, koji su u ono vrijeme bili dostupni, kako bi ispričali svoju povijest. Kako se tehnologija razvijala, tako se razvijala sposobnost društva da ispiča svoju priču. Barac (2016) navodi Egipćane kao prve ljude koji su na papirusima i klesanjem u kamenu koristili slikovno pismo, odnosno hijeroglif. U srednjem vijeku su uglavnom ilustrirana početna slova u knjigama, dok se kasnije razvilo slikanje minijatura na stranicama knjiga. Gutenbergovim izumom tiskarskog stroja u 15. stoljeću prestaju ručno rađene ilustracije te se počinje koristiti bakropis i drvorez kojima su se ukrašavale knjige (Lasić, 2015). Tek u 19. stoljeću raste zanimanje za ilustraciju kada se njima počinju ukrašavati plakati u svrhu promoviranja Prvog svjetskog rata. Pojavom fotoaparata u 20. stoljeću, ilustracija doživljava svoj pad. Unaprjeđenjem tehnologije i digitalnog uređenja razvija se digitalna ilustracija čija je glavna odlika svestranost tehnika i raznovrsnih programa, koji u velikoj mjeri počinju zamjenjivati ručno izrađenu ilustraciju (Barac, 2016).

Slika 5. Slike životinja iz spilje Lascaux⁵ Slika 6. Ilustracija na posteru za Prvi svjetski rat⁶

4.3. Povijest ilustracije u Hrvatskoj

Od kraja 18. i prve polovice 19. stoljeća javljaju se prvi hrvatski ilustratori dječjih knjiga, no oni i dalje ostaju anonimni. Autori su često bili stranog podrijetla, Englezi, Nijemci, Francuzi ili Česi. Ovaj podatak vidljiv je iz činjenice da je Engleskinja Emily Harding zaslužna za ilustracije u slikovnici *Zlatna knjiga* hrvatskih autora Jove Jovanovića Zmaja i Augusta Harambašića (Majhut, 2013). Slike su se često koristile u časopisima i knjigama onoga vremena te su svojim stilom i vrijednošću varirale od kičastih i sladunjavih do standardnih.

Tek se tridesetih godina 19. stoljeća javljaju profesionalni ilustratori poput Andrije Maurovića. Od 20. stoljeća dolazi do povećanja broja knjiga za djecu za što su zaslužni veliki izdavači *Hrvatski pedagoško književni zbor*, *Kugli* te naklada *Mirka Breyera* (Javor, 2000). Međunarodna izložba ilustracija koja datira od 1966. godine na Sajmu dječje knjige u Bologni, te Bijenale ilustracija u Bratislavi (BIB), kao prvi svjetski bijenale ilustracija uvelike pomažu u afirmiranju i sve većem napretku ilustratora u cijelome svijetu (Verdonik, 2015).

Na području Hrvatske u ilustraciji su se okušali autori raznih područja zanimanja, od grafičkih dizajnera, slikara do strip crtača te autora crtanih filmova. Javor (2000) pod terminom hrvatskih ilustratora klasičara podrazumijeva one ilustratore koji su svoj rad posvetili izričito ilustracijama te su one prepoznatljive u dječjim knjigama od svoga pojavljivanja. Učlanjenjem

⁵ Paleolitska umjetnost – mrežna stranica:

https://hr.wikipedia.org/wiki/Paleoliti%C4%8Dka_umjetnost#/media/File:Lascaux_painting.jpg (23.2.2018)

⁶ Mrežna stranica: <https://www.smithsonianmag.com/history/posters-sold-world-war-i-american-public-180952179/> (23.2.2018)

Hrvatske u International Board on Books for Young (IBBY) dolazi do jačanja domaćih ilustriranih knjiga te se one sve više promoviraju u svijetu (Zalar, 2014).

Slikovnice su stvarane u svrhu komercijalnog dobitka te se u njezin izgled nije ulagalo previše truda. Tematski su obrađivale pojmove za koje djeca u Hrvatskoj nisu čula. S obzirom da se ilustratori nisu potpisivali, ne možemo sa sigurnošću reći ime prvog hrvatskog ilustratora, no Majhut (2013) spominje Petra Rogulja koji je litografijama u boji ilustrirao *Basaričekovu zbirku Narodnih pripovijedaka* iz 1888. godine. Drugi podatak koji navode Majhut i Batinić (2000) govori kako se kao prvi poznati hrvatsku ilustrator spominje Vladimir Kirin, autor ilustracija u *Dječjoj čitanci o zdravlju* iz 1927. godine za čiji je tekst zaslužna Ivana Brlić-Mažuranić. Iako su ilustratori u prošlosti bili anonimni dio slikovnice, danas se njihova imena nalaze na naslovnim stranicama zajedno s autorima teksta.

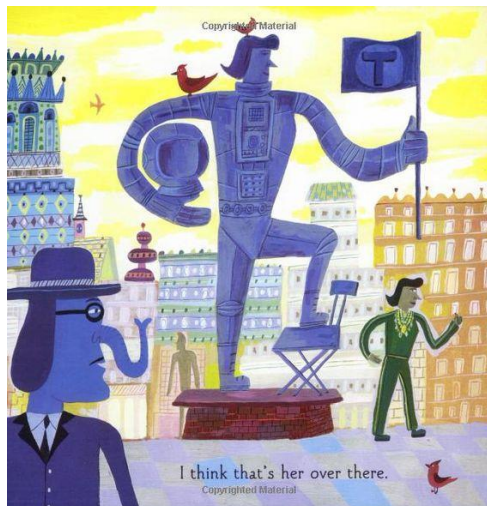
Tome su uvelike doprinjele nagrade koje su se sa godinama utemeljivale. U svome zborniku Javor (2000) bilježi 1956. kao godinu od kada se u svijetu dodjeljuje Andersenova nagrada za pisce, a 1966. godinu od kada nagradu dobivaju ilustratori. Isti autor spominje hrvatsku nagradu Grigor Vitez za tekst i ilustraciju, utemeljenu 1967. godine te Katalog ilustratora u Zagrebačkoj Gradskoj knjižnici koji se od 60-tih godina prošloga stoljeća redovito nadopunjuje. Tijekom godina, točnije od 1950. do danas, sve se više stvara hrvatskih ilustriranih dječjih knjiga.

4.4 Vrste ilustracijskih stilova

Za poticanje dječjeg smisla za estetiku i razvijanje dječjeg stvaralaštva bitno je da djecu okružujemo slikovnicama koje sadrže likovno vrijednosne ilustracije. Dječji ukus može biti proširen ukoliko je dijete izloženo velikom broju likovno kvalitetnih slikovnica. Antonija Balić-Šimrak (2012) navodi nekoliko stilova koji se mogu koristiti prilikom izrade ilustracije: *apstraktni stil* – jednostavan, sažet pristup u kojem se ističu likovni elementi poput boje, forme i koncepta; *stripovski stil* – podsjeća na stripove koji se pojavljuju u dnevnom tisku, zaigran je i često smiješan; *ekspresionistički stil* – naglašava emociju putem boje i manirističkim potezima; *impresionistički stil* – zaustavlja neki trenutak iz priče s naglaskom na svjetlosne efekte; *folklorni stil* – nadovezuje se na tradiciju u smislu sadržaja i tehnika izrade; *naivni stil* – izgleda vrlo ‘dječje’ u izvedbi i odlikuje se dvodimenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom; *realistički stil* – objekte i likove tretira precizno, uredno i realistički; *nadrealistički stil* – prikazuje imaginarne i iznenađujuće prizore s mnogim maštovitim detaljima; *romantičarski stil* – naglašava raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici u stilu starih majstora (uokviruje prizor) (Balić-Šimrak, str 11). Autori u svojim ilustracijama primjenjuju

stilove koji su bliski njihovom osobnom stilu ilustriranja i koje smatraju dostojnim u prenošenju poruke.

Ne postoji univerzalni stil koji je najbolji za djecu iz razloga što se djeca razlikuju u interesima, pa tako određeni stil ne može odgovarati svojoj djeci. Isto tako odrasli određeni stil mogu smatrati važnijim od ostalih.

Slika 7. Primjer apstraktnog stila⁷

Slika 8. Primjer stripovskog stila⁸

Slika 9. Primjer impresionističkog stila⁹

⁷ Mrežna stranica: <https://www.pinterest.com/pin/315040936417891033/> (2.3.2018)

⁸ Mrežna stranica: <https://shop.tate.org.uk/the-five-of-us-hb/15450.html> (15.3.2018)

⁹ Mrežna stranica: <http://www.rmichelson.com/illustration/emily-arnold-mccully/mirette-on-the-high-wire/> (2.3.2018)

5. ODNOS SLIKE I TEKSTA

Kao što je već spomenuto, slikovnica se sastoji od dva različita diskursa koji su odvojeni grafički te se razlikuju po svojim obilježjima (Narančić Kovač, 2015:137). Jezični diskurs je jednostavan i relativno kratak te se suprotstavlja dvodimenzionalnom i složenom slikovnom diskursu (Narančić Kovač, 2015:138). U ilustriranoj knjigi tekst mora biti razumljiv i bez ilustracija, dok se u slikovnici ta dva elementa ne mogu odvajati jer su jednako važni (Verdonik, 2015, prema Narančić Kovač, 2011).

Perry Nodelman (1996) komentira kako je uzbuđenje dobre slikovnice u konstantnoj napetosti između trenutaka koji su izolirani slikama i riječi koje ih opisuju. Slikovnice koje spajaju tekst i ilustraciju kako bi ispričale priču važne su za zdrav socijalni i kognitivni razvoj djeteta. Iako se priča može dočarati dvama izražajnim sredstvima, autor i ilustrator moraju voditi računa kako slikovnica ne bi prerasla u kič. Da bi se izbjegao kič, vrlo se često ilustriraju tekstovi koji posjeduju određenu književnu vrijednost (Crnković i Težak, 2002). Kako bi se ostvarila veza između pisanih i vizualnih dijelova knjige, ilustrator mora slijediti pisanu riječ autora, ali i dodati svoj pečat priči (Hladíková, 2014). Drugim riječima, autor teksta treba ostaviti dovoljno prostora ilustratoru da dočara i postavi ugođaj priče i samih likova. Na ovaj se način osigurava međusobno nadopunjavanje i otkrivanje novih stvari u priči, a izbjegava ponavljanje istih. „Tendencija suvremene slikovnice jest da ilustraciju ne tretira samo kao sliku, već i kao samostalan sloj u suodnosu s tekstom, koji donosi daljnja značenja“ (Zalar, 2014:80, prema Narančić Kovač, 2011).

Kada govorimo o odnosu slike i teksta, Balić-Šimrak (2012) dijeli slikovnice na pripovjedne i nepripovjedne. U pripovjednim slikovnicama istu priču pričaju oba diskursa, a cjelina koju stvaraju vidljiva je ukoliko se upustimo u odgonetavanje slikovnih i jezičnih poruka jer se njihova značenja međusobno suprotstavljaju. Nepripovjedne slikovnice potiču dječju svijest o razlikovanju osnovnih pojmova poput veličine, oblika i boje. Naglasak je stavljen na višeznačnost i slojevitost slika, dok su riječi stavljene u drugi plan.

U dječjoj književnosti, posebno u slikovnicama možemo reći kako „slika govori tisuću riječi“. No treba uzeti u obzir da ista slika predstavlja može predstavljati nešto sasvim drugačije svakom djetetu koje ju gleda. Autorica Helmlý Parker (2010) sliku smatra sposobnom za prenošenje bezbroj različitih poruka. Djeca se čestim pitanjima „što, zašto, kada?, gdje, kako“ služe kako bi bolje razumjela pročitano. Ista autorica slike smatra živima jer one komuniciraju sa čitateljima preko likova, njihova govora tijela, ponekad doslovno, a nekad figurativno. Slike u nama izazivaju emocije, pobuđuju bezbroj reakcija te nas preplavljaju uspomenuama.

Ponekad ilustracije prekriju tekst ili ga učine toliko malenim da opterete priču i time nameću viziju vlastitu priče čitatelju. Čitatelj vrlo često u svojoj mašti ima drugačiju predodžbu o tome kako određeni lik izgleda pa ih vizija ilustratora može omesti u procesu uživanja u slikovnici. Zalar govori kako u dobroj slikovnici „ilustracija nije subordinirana tekstu, već ga upotpunjuje, daje mu nova značenja“ (2009:6). Slike odvođi čitatelja u paralelni svijet, onaj koji može produbiti tekst. Djeca čitajući slikovnice gledaju slike i upijaju priču iz boja i oblika koji su nacrtani. Ilustracije nikada ne ometaju priču ili ju zaobilaze već pomažu da se priča ispriča na djeci interesantan način. Ovu rečenicu možemo usporediti sa Alisinom "A kakva mi je to knjiga bez slika ili razgovora?"¹⁰

Helmly Parker tvrdi da slika i tekst sudjeluju u uzajamnom odnosu djeljenja, gdje jedan element više utječe na drugi u bilo kojem trenutku, često unutar iste slikovnice, pa tako ne možemo promijeniti jedan element bez da djelujemo na drugi.

6. RAZLIKA IZMEĐU ILUSTRIRANE KNJIGE I SLIKOVNICE

S obzirom da knjige uvelike utječu na djetetov razvoj, autori dječjih knjiga kroz stoljeća su izmjenjivali vlastiti pristup stvaranju istih te počinju oblikovati knjige na drugačiji načini. Kao što je već spomenuto, slikovnicu čine tekst i ilustracija stvarajući cjelinu. O važnosti slike govori podatak da postoje slikovnice bez riječi ili sa vrlo malo riječi, ali ne postoje slikovnice bez slika (Crnković, Težak, 2002:16). Autor i ilustrator imaju vlastita viđenja pristupu izradi i izgledu slikovnice pa često dolazi do konflikta između ilustracije i napisanog teksta. Zanimljiva ilustracija može uvesti dijete u priču ili ga udaljiti od iste.

U hrvatskom jeziku razlikujemo dva naziva, slikovnica i ilustrirana knjiga. Slikovnica nije isto što i ilustrirana knjiga. Temeljna razlika između ova dva naziva očituje se u povezanosti slike i teksta u djelu. Ilustrirana knjiga je, kao što sam naziv govori, knjiga koja sadrži ilustracije. U njoj su ilustracije korištene kako bi se bolje pojasnio napisani tekst. U slikovnici dolazi do prirodnog sjedinjenja ilustracije i teksta kako bi se ispričala i animirala priča. Slika ovdje ima važniju ulogu od teksta jer intrigira čitatelja. Ona nastaje prema zamisli ilustratora, a ne autora teksta.

¹⁰ Alisa u Zemlji čudesna, Lewis Carroll (2001, str 5.)

7. FUNKCIJE SLIKOVNICA

Slikovnice su stvarane s određenim ciljem, kako bi se potaknuo djetetov razvoj, ali i za njihovu zabavu. Ona kao i svaka druga knjiga za djecu ima različite funkcije, koje odgovaraju potrebama djece rane i predškolske dobi. Te funkcije koriste djeci kako bi se razvili u svim aspektima bitnim za snalaženje u svijetu u kojem žive.

7.1 Zabavna funkcija

Većina slikovnica oblikovana je za užitek čitanja te poticanja dječje mašte. Knjiga koju dijete uzima u ruke mora sadržavati interaktivnu komponentu kako bi se ono njome igralo i zabavljalo. Na taj način dijete neće imati osjećaj kao da ga se sili na čitanje, a samim time će rasti njegovo zanimanje te će postati aktivni čitatelj koji dijeli priče i iskustva sa dugima (Čačko, 2000).

7.2 Informatičko – odgojna funkcija

Dijete će čitajući slikovnicu dobiti odgovor na mnoga pitanja i rješenja problema sa kojima će se susretati. S vremenom će dijete uvidjeti kako je knjiga neiscrpni izvor znanja koji je sveprisutan, a odrasli imaju mogućnost potaknuti njegov interes za slikovnicom (Darmopil, 2017). Knjiga će dijete pomoći da uspostavi veze i odnose sa drugim bićima i stvarima te uvidjeti promjene u okolini. Postupno će razvijati vlastitu kogniciju tako što će analizirati, uspoređivati, uočavati te upućivati na bitne stvari (Čačko, 2000).

7.3 Spoznajna funkcija

Pomoću slikovnice dijete provjerava i unaprijeđuje svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama iz okoline te dobiva povratnu informaciju o točnosti vlastite spoznaje. (Čačko, 2000).

7.4 Iskustvena funkcija

Čačko (2000) smatra kako slikovnica proširuje opće znanje i omogućuju djeci bolje razumijevanje sebe i vlastite integracije u društvo, može pomoći u socijalizaciji djeteta, njegovom oblikovanju u društveno biće te u modeliranju ravnopravnog i kompetentnog člana zajednice. Korištenjem knjige djeci se mogu pružiti iskustva i znanja iz svakodnevnog života, tako što će odrasli čitajući djeci prenositi svoja iskustva iz kojih će najmlađi stvarati vlastiti doživljaj i iskustvo.

7.5 Govorno – jezična funkcija

Kombinacija zanimljivog teksta, slike i teme u slikovnicama, potiče dječju maštu, razumijevanje teksta i znatiželju te obogaćuje dječji rječnik koji će koristiti u raspravama sa vršnjacima i odraslima (Martinović i Stričević, 2011). Osim toga, kroz čitanje i reagiranje na slikovnice (npr. crtanjem i pisanjem), djeca vježbaju vještine govora i pisanja. S obzirom na kratku pažnju djeteta te njegov ograničen vokabular, ilustracija ima veliki zadatak. Ona djetetu objašnjava svijet na sveobuhvatan način, čak i prije nego što mogu čitati. Na taj način pružamo djeci priliku za navikavanje na nove riječi i izgradnju svog vokabulara putem verbalnih i vizualnih znakova koje pruža knjiga.

7.6 Estetska funkcija

Veliku ulogu u odabiru slikovnica ima njezina estetska funkcija. Dijete će prije izabrati knjigu koja je njemu likovno privlačna. Razni oblici i šarenilost boja privući će njegov interes, pobuditi u njemu osjećaj ljepote, kao i druge osjećaje te potaknuti njegov razvoj emocija (Čačko, 2000). Osim emocionalnog razvoja, slikovnica uvelike utječe na razvoj djetetova ukusa.

8. VRSTE SLIKOVNICA

Slikovnicu se dijele na temelju različitih kriterija, oko kojih se različiti stručnjaci ne mogu usuglasiti zbog razlika u osobnim kriterijima. Pa tako, Majhut i Zalar (2008) donose klasifikaciju slikovnica s obzirom na: oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta; dok Crnković i Težak (2002) spominju podjelu slikovnice na umjetničke i narativne.

8.1 Slikovnice po obliku

Pod slikovnice po obliku autori ubrajaju pop-up, leporello, nepoderive, slikovnice-igračke i multimedijske slikovnica. Leporello slikovnice imaju svega šest do sedam stranica, koje se otvaraju i zatvaraju poput harmonike. Ilustracije na svakoj stranici djeluju kao cjelina, a sama slikovnica služi djetetu za igru jer je načinjena od mekanog materijala. Multimedijske slikovnice sadrže slike te popratni zvukovni zapis. Pop-up slikovnice su trodimenzionalne tako što se slika podiže prilikom otvaranja stranice.

Slika 10. Pop-up slikovnica¹¹

Slika 11. Leporello slikovnica¹²

8.2 Slikovnice po strukturi izlaganja

Slikovnice po strukturi izlaganja dijele se na tematske i narativne (Majhut i Zalar, 2008). U narativnim slikovnicama pripovijedač je ujednio i narator priče. Tematke slikovnice obrađuju teme iz svakodnevnog života djeteta, poput higijene i zdravlja, prometa, životinja, obitelji i slično.

8.3 Slikovnice prema sadržaju

Slikovnice svojom tematikom obuhvaćaju velik broj sadržaja, stoga ih nije moguće sve nabrojati, no kao najčešće autori Majhut i Zalar (2008) navode; ABC, o životinjama, svakodnevnom životu, igrama, fantastične.

8.4 Slikovnice s obzirom na likovnu tehniku

Tehnike koje se koriste prilikom likovnog oblikovanja slikovnice dijele se na lutkarske, fotografske, strip-slikovnice, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika te interaktivne slikovnice. Oblikovanjem lutaka iz različitih materijala nastaju lutkarske slikovnice. Fotografske slikovnice nastaje korištenjem različitih fotografija, uređenih u programu kako bi stvorile zanimljivu priču. Strip-slikovnice kao što sam naziv kaže, spoj su stripa i slikovnice (Majhut i Zalar, 2008).

¹¹ Pop-up slikovnica- mrežna stranica: <http://www.wishmama.hr/preporuke/mozaik/predstavljena-interaktivna-pop-up-slikovnica/> (2.3.2018)

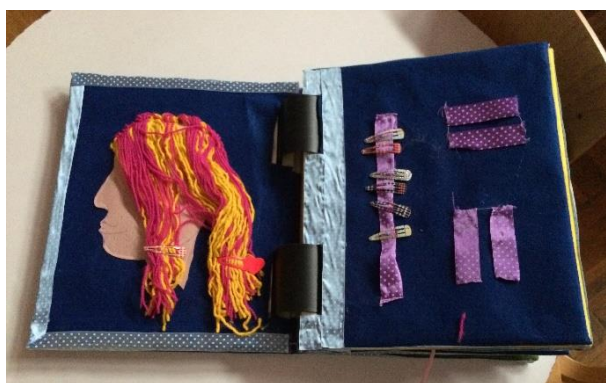
¹² Mrežna stranica: <https://www.behance.net/gallery/54387715/PRZYPADKI-PANTAREJA-Leporello-book> (2.3.2018)

Slika 12. Slikovnica dječjih radova¹³

Slika 13. Lutkarska slikovnica¹⁴

Slika 14. Interaktivna slikovnica¹⁵

Slika 15. Strip-slikovnica¹⁶

¹³ Slikovnica dječjih radova – mrežna stranica: <http://www.mojarijekla.hr/vijesti/predstavljena-slikovnica-razvrstavanjem-otpada-cuvamo-nasu-planetu-zemlju/> (8.3.2018)

¹⁴ Mrežna stranica: <https://www.flickr.com/photos/splittyhead/7035282851> (8.3.2018)

¹⁵ Mrežna stranica: <http://www.vrtic-milanasachsa.zagreb.hr/default.aspx?id=176> (8.3.2018)

¹⁶ Šuma Striborova – mrežna stranica: <http://www.bulaja.com/price/striborset.htm> (8.3.2018)

Interaktivne slikovnice su uglavnom namjenjene djeci predškolske dobi jer oni mogu pratiti priču. Svrha spomenute vrste je učenje putem različitih poticaja kao što je zvuk tako što će dijete pritisnuti određenu stvar koja proizvodi zvuk ili magnete koje treba pomaknuti na odgovarajuće mjesto kako bi stvorilo cjelinu. Ovakve slikovnice omogućuju utvrđivanje prijašnjih znanja te učenje novog (Kusulja, 2016).

8.5 Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta

Ovdje autori slikovnice dijele na one koje dijete samostalno koristi, one u kojima je potrebna asistencija roditelja, odgojitelja ili druge odrasle osobe te interaktivne slikovnice. Pripovjedač je ovdje potreban kako bi stvorio vezu između tekstualnog i vizualnog dijela slikovnice (Kusulja, 2016, prema Majhut i Zalar, 2008).

8.6 Slikovnice prema doživalju i namjeni

Autori Crnković i Težak (2002) slikovnice prema doživljaju i namjeni dijele na poučne i umjetničke. Poučne slikovnice služe u svhu podučavanje djece određenim temama poput biljnog i životinjskog svijeta, zdravlja i higijene, prometa, matematike, kemije i drugih sličnih predmeta. Umjetničke slikovnice s druge strane, potiču stvaranje unutarnjeg odnosa između čitatelja i gledatelja.

9. ESTETIKA

Estetika je termin izveden od grčke riječi *aisthanomai* (osjećati, zapažati). Filozofija estetiku objašnjava kao opću teoriju umjetnosti koja propituje vrijednost određenog sadržaja¹⁷. Ljudska bića se razlikuju u raznim stvarima, posebno u interesima, osobinama te po tome što je za nekoga lijepo. Svako živo biće teži esteticu u određenoj mjeri. Većina ljudi teži osrednjoj esteticu, bez velike potrebe za lijepim pa se vrlo često okružuju stvarima koje imaju vrijednost kiča. Nazivom kič podrazumijeva književnu i umjetničku dopadljivost, odnosno dotjeranost, bez umjetničke vrijednosti¹⁸. Umjetničkim djelima, pa tako i slikovnicu, vrijeme i stručnjaci potvrdili su vrijednost i kvalitetu. Od početka stvaranja slikovnice, spoznajna funkcija bila je važnije od estetske iako su one međusobno neodvojive (Čačko, 2000:14).

Dennis Dake (2005) spominje gledatelja kojem je objekt namjenjen, autora objekta i objekta kojeg gledamo, kao tri čimbenika o čijoj interakciji ovisi estetika. Svi vidljivi elementi, poput boje, oblika, crte i drugi elemenata, povezani su sa ostalim vidljivim elementima fizičkog

¹⁷ Prema Hrvatskoj enciklopediji - mrežna stranica: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18431> (15.2.2018)

¹⁸ Prema Hrvatskoj enciklopediji – mrežna stranica: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=31385> (3.2.2018)

objekta. Cilj ilustratora je stvaranje smislene povezanosti između vizualnog dijela i poruke koja se želi prenijeti. U procesu stvaranja, autor teksta postaje promatrač spajanja slike i teksta u cijelinu. Odnosi unutar slike ne smije biti jasan već njihova svrha treba težiti poticanju na istraživanje mogućeg skrivenog značenja, odnosno namjene. Na taj način gledatelj i čitatelj imaju sposobnost promjene značenja. Značenje može postati vidljivije procesom analize i interpretacije slike i teksta. Kroz interpretaciju radimo na vlastitim mentalnim slikama i razvijamo dublje viđenje estetike i vizualnog koncepta komunikacije (Dake, 2005).

Djeca uviđaju i najmanje detalje u ilustracijama, često predviđene od strane odraslih, koje mogu utjecati na razvoj dječje osjetljivosti za estetiku. Estetski doživljaj čitanja slikovnice krije se u osjetilima. Osjetila će više pažnje umjeriti na afektivne aspekte. Kombinacijom slika, ideja, i osjećaja strukturira se iskustvo koje čini priču. Iako je važno korištenje slikovnice u odgojnoj obrazovnoj skupini, u njoj nisu bitni samo likovi, radnja i mjesto događaja već osjećaj koji slikovnica budi u čitatelju, odnosno djetetu (Helmly Parker prema Rosenblatt, 1955).

Često su slike povezane i stvorene na način da je potrebno nekoliko puta pročitati slikovnicu kako bi se shvatila stvarna povezanost i značenje između slika i teksta. Na prvi pogled čitatelj donosi odluku o tome jesu li ilustracije ugodne i je li slikovnica vrijedna čitanja, a procesom čitanja stvara se dublja veza između slika i čitatelja. Koristeći mogućnost gledanja izvan okvira priče, slikovnica uspostavlja odnos sa čitateljem i budi osjećaj razumijevanja i uživanja (Helmly Parker, 2010). Povezujući se sa slikovnicom, stvaramo joj posebno mjesto u našem životu, u kojem nam je ona spremna pružiti utjehu i iznova nas voditi u čaroban svijet priča.

Ilustracije u slikovnicama omogućuju djeci ne samo da postanu svjesni različitih umjetničkih stilova, već pružaju mogućnost razvoju osjećaja za prosuđivanja kvalitete.

10. FIZIČKE KARAKTERISTIKE SLIKOVNICE I ELEMENTI DIZAJNA

Tijekom gledanja i čitanja slikovnice vizualno nas privlači svaki njezin dio. Osim ilustracija, slikovnica ima druge značajke koje doprinose estetici njezine forme. Svi dijelovi dizajna moraju funkcionirati kao cijelina kako bi ostvarili željeni učinak na čitatelja.

Jedna od osnovnih obilježja slikovnica je njezina veličina. Slikovnice su često malene, tanke knjige do najviše 36 stranica (Narančić Kovač, 2015). Manje slikovnice svojom težinom, fizičkom i metaforičkom, omogućuju djetetu veće povezivanje sa knjigom samim time što ju mogu primiti u ruke i okretati stranice. Oblik i veličina slikovnice razlikuju se u nekoliko načina. Horizontalni oblik izabire se ukoliko središnju sliku čini mnogo pozadinskih slika, krajolika ili panorama, dok se vertikalni oblik izabire kada prikazujemo ljudski lik izbliza (Sipe,

2001, prema Doonan, 1993). Širi i objektivniji prikaz svih sudionika i činitelja radnje postiže se horizontalnim izgledom, a povećanje čitateljeve empatije i identifikacije s likom bolje se postiže vertikalnim izgledom scene (Sipe, 2001, prema Doonan, 1993).

Svi elementi slikovnice koje vidimo prije otvaranja i uranjanja u priču određuje raspoloženje i ugođaj priče te nam odaju tematiku sadržaja (Sipe, 2001). Isti autor smatra kako mnogi autori ponekad odlučuju započeti priču na koricama slikovnice kako bi uveli čitatelja u priču i ne bi „gubili vrijeme“ na uvod. Pa se tako ponekad prikazuje prošlost lika, opisuje se mjesto i vrijeme radnje ili se prikazuje vizualni izgled likova. Za dobru slikovnicu prednja i stražnja strana korica trebale bi se nadopunjavati zajedno s pričom unutar korica (Sipe, 2001).

Nakon korice, Sipe (2001) nastavlja sa objašnjavanjem prednjih listove slikovnice. Tiskanjem listova u određenoj boji, postavljamo ugođaj priče. Ako su to vedre boje, ugođaj će biti topliji i veseliji, dok hladnije boje postavljaju sjetniji ugođaj. Osim boje, na ugođaj često utječe veličina, dizajn i raspored riječi na stranici. Izmjenom prednjih i stražnjih listova autor postavlja strukturu priče vizualnim putem (Sipe, 2001).

Različit izbor papira također može doprinjeti značenju priče. Korištenjem sjajnijeg papira, priči dajemo svjetlinu i čistoću jer takav papir na isti način svijetli kroz sve boje i privlači pozornost na površinu slike (Sipe, 2001, prema Nodelman 1988:47). S druge strane, korištenjem mat ili grubljeg papira, slikovnica potiče gledatelja da dotakne stranice i doživi priču taktilnim putem. Kombinacijom različitih tekstura, više doprinosimo dizajnu ali i izgledu priče, no Sipe (2001) naglašava važnost količine podražaja kojima dizajn može dominirati.

Sipe (2001) nastavlja sa objašnjavanjem kvalitetnog uveza koji određuje debljinu i usklađenost stranica unutar slikovnice, što je osobitno važno za one knjige u kojima su ilustracije raspoređene po cijeloj stranici. Iz tog razloga izdavači često smanjuju veličinu i proporcije stranica kako ne bi izmjenili priču (Sipe, 2001). Svaki element i podražaj unutar slikovnice potiče čitatelja na uočavanje razlika i razmišljanje o priči na način koji autor i ilustrator žele da vidimo, osjetimo ili zamišljamo priču (Helmly Parker, 2010:94). Iako su dijelovi objašnjeni odvojeno, u kvalitetnim slikovnicama svaki element prenosi određenu poruku, a samo zajedničkim radom čitatelju mogu prenijeti jedinstveno iskustvo (Sipe, 2001).

Gledajući slikovnicu dobivamo priliku za razgovor o boji, obliku, liniji i teksturi, četiri tradicionalna elementa dizajna. Svi spomenuti elementi, ako su korišteni kvalitetno, mogu doprinijeti dinamičnosti ilustracije. Boje svojom svjetlinom mogu utjecati na dinamičnost i ugođaj priče. Na percepciju boje također utječu asocijacije koje različite kulture imaju prema

bojama. Boje mogu pobuditi toplinu, gnjev, melankoliju ili mirnoću, bezbroj emocija koje će odrediti daljni tijek i ugođaj priče. Osim boje, u priči su prisutni različiti oblici, koji mogu pobuditi osjećaje; horizontalni oblici daju osjećaj mirnoće i stabilnosti, vertikalni sugeriraju pokretljivost dok su najdinamičniji dijagonalni oblici jer mogu prikazati dinamičnost i tenziju. Šiljaste oblike često asociramo sa oštrim predmetima koji potiču anksioznost i strah, dok okrugli oblici bude osjećaj sigurnosti i udobnosti (Sipe, 2001, prema Bang, 1991). Stil, dinamičnost i pozicija oblika u kadru, pripovijedač, sekvence, udaljenost čitatelja naspram događaja na slici, čitateljeva točka gledišta i likovna tehnika, sve su elementi koji utječu na estetsku vrijednost slikovnice (Sipe, 2001).

11. PRAKTIČNI DIO

11.1. CILJ RADA

Cilj je bio ilustrirati slikovnicu „Maleni vrt“ namjenjenoj djeci od 3 do 5 godina. Polazište od kojeg sam krenula, prije same izrade slikovnice, su vesele slike, prepuna šarenih boja s malo teksta kako bi ilustracije potaknule djecu na otkrivanje priče preko slika, na kojima su detaljnije prikazane radnje malenog puža, dok je teksta vrlo malo. Slikovnica je zabavnog karaktera te uči djecu o životu puža, cvijeću i prirodi. U nastavku će se obrazložiti postupak izrade slika i tehnike koje su korištene u izradi ukupno 12 ilustracija. Glavni lik priče je puž, a u slikovnici se opisuje njegov život u vrtu.

11.2. PROCES IZRADE

11.2.1 IZRADA STORYBOARDA

Storyboard je skup malih sličica skiciranih od strane ilustratora koje mu pomažu u osmišljavanju priče. Prvi korak u izradi bio je osmisлити temu koju ću obraditi. Bilo mi je vrlo bitno da tema bude interesantna ne samo djeci već i roditeljima, koji će ju naposljetku čitati svojoj djeci. Temu koju sam odabrala govori o pužu i njegovom životu u vrtu. Nakon što sam utemeljila temu, na red dolazi skiciranje slika i određivanje redosljeda kojim će priča teći. Na kraju sam se odlučila za 12 slika kako slikovnica ne bi bila opširna, ali dovoljno kratka kako bi zainteresirala čitatelja.

Slika 16. Storyboard slikovnice „Maleni Vrt“

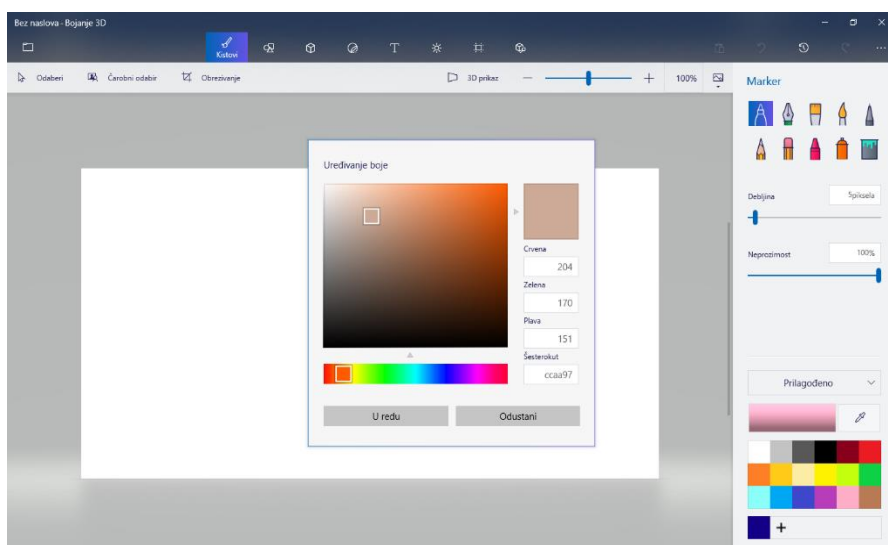

Slika 17. Ilustracija nacrtana bojicama

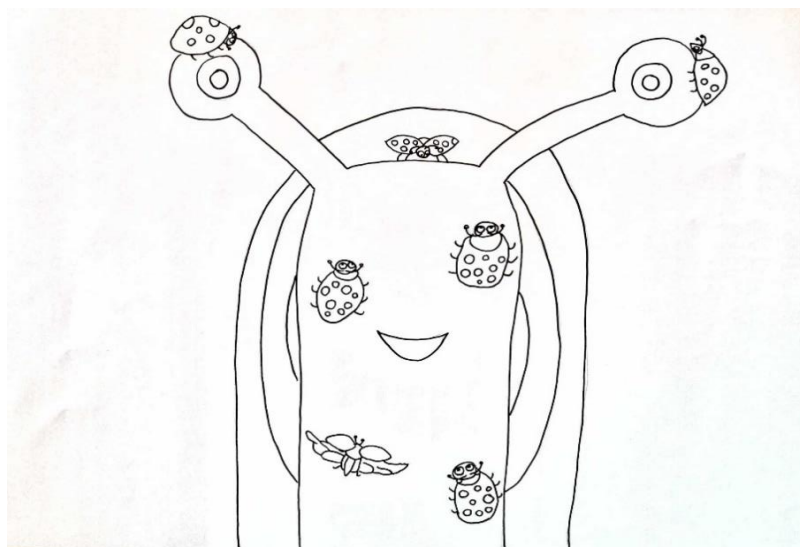
11. 2. 2 POSTUPAK IZRADE

Prve verzije ilustracija crtane su Faber – Castell bojicama na A3 formatu papira. Nakon što sam ih obojala, svaku sliku je precrtana na novi A3 format papira i podebljana crnim flomasterom. Nakon toga sam iste ilustracije skenirala i stavila u program *Bojanje 3D* u kojem sam završno uredila slike. Primjenom različitih markera u programu (pikselizator, sprej, ispuna) te korištenjem različitih nijansi boja, dobivene su završne verzije prikazane u idućim slikama.

Ilustracijama prevladavaju vedre boje prirode koje pozivaju na igru i veselje. Tekst je pisan slobodnim stihom, uređen u programu Word stilom Harrington u fontu 20 pt te naknadno umetnut u završne slike.

Slika 18. Program *Bojanje 3D*

Slika 19. Ilustracija obrubljena crnim flomasterom

Slika 20. Naslovna stranica slikovnice „Maleni vrt“

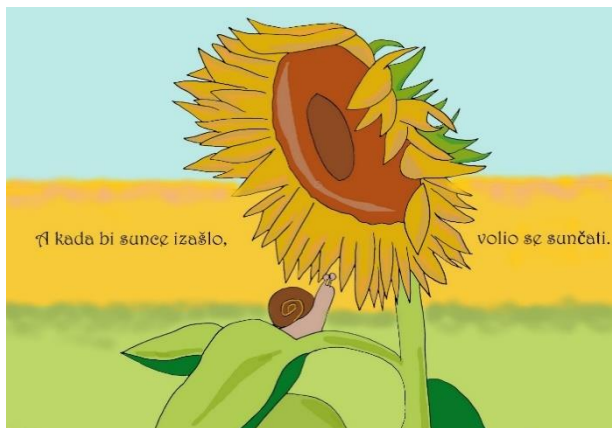
Slika 21. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

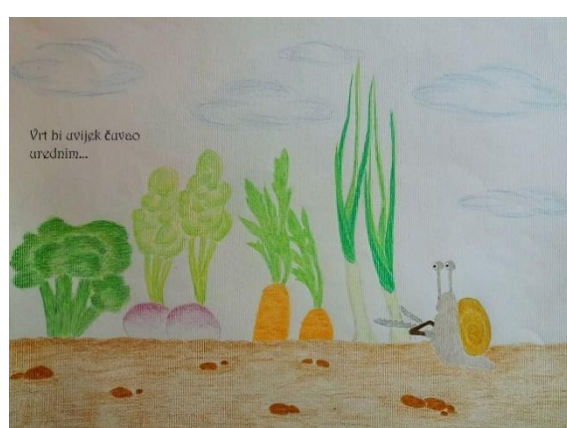
Slika 22. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

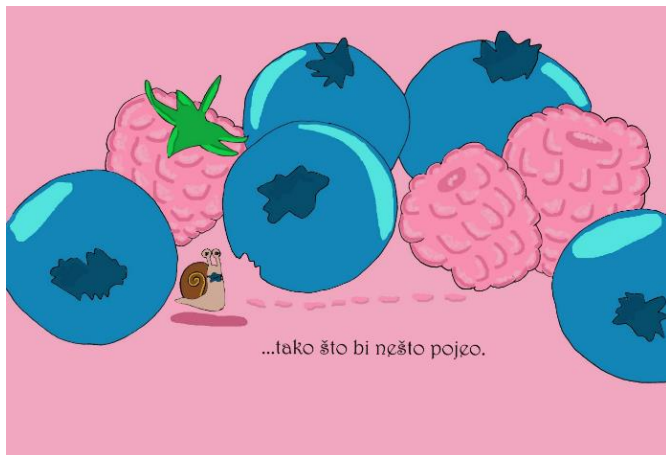
Slika 23. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 24. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 25. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 26. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 27. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

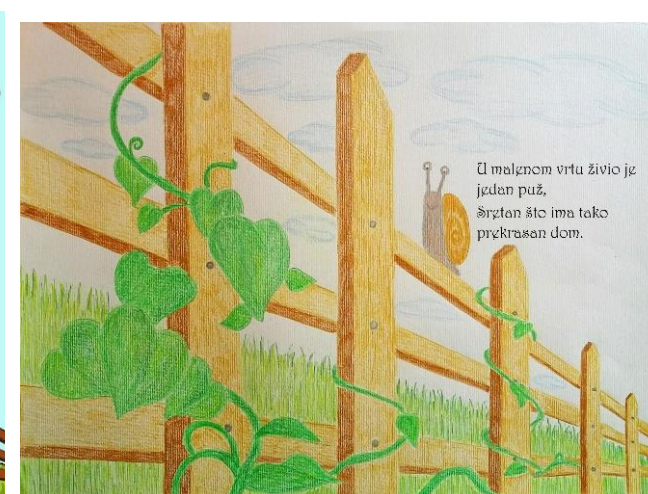
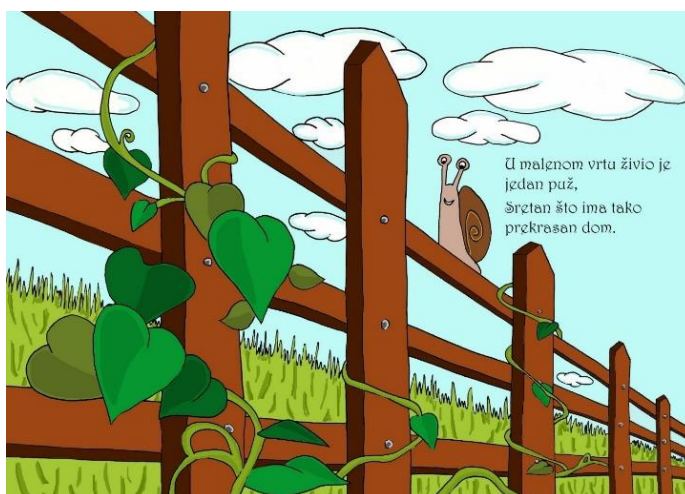
Slika 28. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 29. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 30. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

Slika 31. Autorska slikovnica „Maleni vrt“

12. ZAKLJUČAK

Slikovnice su najvažnije izvor doživljaja za djecu rane i predškolske dobi. Svaki puta kada uzimamo slikovnicu u ruke gledamo ju na novi način jer nam uvijek nešto novo privuče pažnju. Svakodnevnim inovacijama u svijetu ilustracije i književnosti, slikovnice dobivaju nova značenja i izgled, koji će naposljetku odlučiti o njezinoj popularnosti kod djece. Iako je slikovnica samo maleni predmet, njezina uloga u društvu svakako nije malena. Slikovnica i njezina ilustracija mogu potaknuti dječje zanimanje za knjigu i dugoročnu ljubav prema čitanju. Slikovnica svojoj širokoj publici nudi bezbroj iskustava te ih može potaknuti na dublje razmišljanje o životu i životno važnim temama. Važno je zapamtiti kako je u slikovnici jednako bitna likovna i tekstualna komponenta te su one neodvojive. Na književnom tržištu velik je broj dječjih slikovnica, no nisu sve kvalitetne tekстом i ilustracijom. Autori se trebaju prilagoditi tekстом, fontom, temom i ilustracijom kako bi se čitateljima svidjela slikovnica.

Roditelji i odgojitelji koji primarno djeci rane dobi čitaju slikovnice, imaju važnu ulogu u približavanju slikovnica. Različitim i primjerenim aktivnostima, djeca mogu uvidjeti raznovrsnost, zanimljivost, ali i višestrukost koju slikovnica nudi.

Ilustracije u slikovnicama trebaju oduševiti, uhvatiti pozornost, obogatiti i ispričati priču. S obzirom na važnu ulogu koju ilustracija ima nužno je da odgojitelji, roditelji, autori i ilustratori slikovnica vode brigu o informacijama prenesenim interakcijom riječi, slika i čitatelja kao aktivnog subjekta.

Slikovnica u cijelini, ne samo u značenju i priči, već i u ilustracijama otvara prostor za razmišljanje o estetskim kvalitetama, umjetnosti i ljepoti. Dijete nema izgrađene vještine, mogućnosti i stavove već ih stječe istražujući okolinu i njezine mogućnosti. Iz tog razloga, estetska funkcija slikovnice treba biti prisutna u svim njezinim elementima, privlačeći čitatelja u poseban svijet od samog početka, ispunjujući ga zadovoljstvom i znanjem kojem će se uvijek rado vraćati.

LITERATURA

Knjige:

Balić Šimrak, A. (2014). Slikovnica – složena igra. U Zalar, D. Balić Šimrak, A. Rupčić, S, Izlet u muzej na mala vrata prema teoriji slikovnice. Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu.

Crnković, M., Težak, D. (2002). Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine, Zagreb: Znanje.

Javor, R. Kakva je knjiga slikovnica : zbornik. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2000.

Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4(1), str. 139 – 63.

Nodelman, P. (1996). *The pleasure of children's literature* (2nd ed.). NY:Longman.

Rupčić, S. (2014). Slikovnica i jest i nije dječja knjiga. U *Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice* (str. 84-95). Zagreb: Tisak

Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča i dva pripovjedača: pripovjedne perspektive u dvojneme diskursu suvremene slikovnice / doktorska disertacija*. Zagreb : Filozofski fakultet.

Zalar, D., Balić Šimrak, A., Rupčić, S. (2014). *Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice*. Zagreb: Tisak

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete, Kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga

Radovi u časopisu:

Balić Šimrak, A., Narančić Kovač, S. (2012). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 66: (10-12).

Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (71), 20–22.

Članak u konferencijskom zborniku:

Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 23-32). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12-16). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Hlevnjak, B. (2000) Kakva je to knjiga slikovnica. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 7-11). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Javor, R. (2000). Ilustriranje dječje knjige u Hrvatskoj – pregled najznačajnijih autora od 1950. godine do danas. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 39-52). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Mrežne stranice:

Barac, T. (2016). Izrada ilustrirane slikovnice „Petra i pile“, završni rad, Grafički fakultet, Zagreb. http://eprints.grf.unizg.hr/2567/1/Z757_Barac_Tajana.pdf

Dake, D. (2005). Aesthetics theory. U K. Smith Handbook of Visual Communication: Theory, Methods, and Media.

https://books.google.hr/books?id=ikmM_irMjKUC&printsec=frontcover&hl=hr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (28.2.2018)

Darmopil, K. (2017). Uloga i važnost slikovnice u predškolskoj dobi - završni rad na adresi <https://zir.nsk.hr/islandora/object/foozos%3A507/datastream/PDF/view>

Helmly Parker, M. (2010). The Power of the Picturebook: Examining Aesthetics and Critical Literacy for Imagination. Electronic Theses & Dissertations. 537.

<https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1537&context=etd>

Hladíková, H. (2014). Children's book illustrations: visual language of picture books. https://www.researchgate.net/publication/273967853_Children's_Book_Illustrations_Visual_Language_of_Picture_Books

Kovač E. (2013). Interaktivne multimedijske slikovnice – diplomski rad na adresi http://eprints.grf.unizg.hr/1540/1/DB283_Kovac_Eva.pdf

Kusulja, E. (2016). Oblikovanje slikovnice u radu s djecom – završni rad na adresi <https://repozitorij.unios.hr/islandora/object/foozos:486/preview>

Lasić, A. (2015). Tipografija u funkciji ilustracije – završni rad na adresi http://eprints.grf.unizg.hr/2343/1/Z671_Lasi%C4%87_Antonija.pdf

Majhut, B. i D. Zalar. 2008. „Slikovnica“. U Hrvatska književna enciklopedija (u tisku) <https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=343733> (2011-11-10).

Segun, M. (1988). The Importance of Illustrations in Children's Books in Illustrating for Children. <http://www.mabelsegun.com/Illustrating.pdf>

Sipe, Lawrence R. (2001). Picturebooks as Aesthetic Objects. U Literacy Teaching and Learning 6 (1) p. 23-42

https://www.readingrecovery.org/wp-content/uploads/2017/03/LTL_6.1-Sipe.pdf

Verdonik, M. „Slikovnica – Prva knjiga djeteta - nastavni materijal“ na adresi http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPK_D.pdf

POPIS SLIKA

Slika 1. Orbis sensualium pictus	8
Slika 2 Struwwpeter	9
Slika 3. Max i Moritz	9
Slika 4. Domaće životinje	10
Slika 5. Slike u spilji Lascaux.....	12
Slika 6. Promotivni poster za Prvi svjetski rat	12
Slika 7. Tippintown: A Guided Tour by Calef Brown	14
Slika 8. The five of us by Quentin Blake.....	14
Slika 9. Mirette on the High Wire by Emily Arnold McCully.....	14
Slika 10. Gladijatori – igranj se i uči!.....	19
Slika 11. Przypadki Pantareja. Wiersze dla małych i dużych by Karol Maliszewski	19
Slika 12. Slikovnica „Razvrstavanjem otpada čuvamo našu planetu zemlju“	20
Slika 13. Princeza i žabac	20
Slika 14. Interaktivna slikovnica.....	20
Slika 15. Šuma Striborova.....	20
Slika 16. Storyboard slikovnice „Maleni vrt“	25
Slika 17. Ilustracija nacrtana bojicama	25
Slika 18. Program Bojanje 3D	26
Slika 19. Ilustracija obrubljena crnim flomasterom	26
Slika 20. Naslovna stranica slikovnice „Maleni vrt“	27
Slika 21. Prva stranica slikovnice „Maleni vrt“	27
Slika 22. Druga stranica slikovnice „Maleni vrt“	27
Slika 23. Treća stranica slikovnice „Maleni vrt“	28
Slika 24. Četvrta stranica slikovnice „Maleni vrt“	28
Slika 25. Peta stranica slikovnice „Maleni vrt“	28
Slika 26. Šesta stranica slikovnice „Maleni vrt“	29
Slika 27. Sedma stranica slikovnice „Maleni vrt“	29
Slika 28. Osma stranica slikovnice „Maleni vrt“	29
Slika 29. Deveta stranica slikovnice „Maleni vrt“	30
Slika 30. Deseta stranica slikovnice „Maleni vrt“	30
Slika 31. Jedanaesta stranica slikovnice „Maleni vrt“	30

PRILOG – Slikovnica *Maleni Vrt*

IZJAVA

Kojom ja Klara Brcko, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao autorica završnog rada pod naslovom *Estetska vrijednost slikovnice*:

1. Izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom dr. sc. Marijane Županić Benić pred. U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafraziranjem navela u radu citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rad je pisan na hrvatskom jeziku.

Studentica:

Klara Brcko, 3. godina RPOO-a